

ЕРЛЕНД
ЛУ

ФОНК

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2012

1) Однієї січневої неділі, коли викладач Фонк кілька годин тому звик до думки, що нічого не станеться, наприклад, що його дочка не прийде на обід, вона подзвонила по телефону, щоб повідомити, що мусить готуватися до іспитів, — значить, щось усе-таки має скоїтися.

2) Відчуваючи, що, мабуть, незабаром перша година дня, Фонк береться старанно лагодити шпалеру, яка відірвалася одним верхнім кінцем від стіни під тягарем снігу, що обліпив стебла й листя плюща. Кілька кілограмів снігу, думає він, тягнуть донизу тонкі дерев'яні поперечини шпалери. Вони гнуться, перекошуються і навряд чи зможуть довше витримати тиск на себе. Зрештою, шпалера постійно завдавала йому мороки, й, звичайно, не він задумав установити її — скоріше навпаки, був проти всього проекту, але з почуття обов'язку виконав його повністю за два дні кілька років тому, коли ще все котилося більш-менш плавно, ніби по рейках, в одну з м'яких пір року, здається, весною.

3) Фонк провертів у стіні отвір завширшки три міліметри й завглибшки п'ять сантиметрів і взявся вставляти туди

придбану спеціально для цього пластмасову втулку й так званий анкерний болт, як зазначено на коробці. Він мав повільно, проти годинникової стрілки, вкрутити втулку й хотів лише того, щоб усі деталі стали на своє місце й міцно, за одним разом назавжди, прикріпити шпалеру, але вкручував болт з острахом. Побоювався, що обманює себе, бо прикручував відірваний кут шпалери з такою самою силою, як і тоді, коли встановлював її; побоювався, що стіна погана, що її якості навряд чи приділялася увага тоді, у 30-ті роки минулого століття, коли зводили цей будинок; можливо, тоді бракувало будівельних матеріалів, змішували все, що було під руками, припускає Фонк, як і тепер трапляється, — напевне, пісок і, безперечно, воду та інші субстанції, що, як тоді вважалося, мали зчіпні властивості, але про все це люди знали колись небагато, до того ж тепер зуби часу, що діяли упродовж сімдесяти п'яти років, і мороз та волога, похмурі супутники домовласника, залишили на будинку свої незгладні сліди, які видно з першого погляду... о, вони, ті вагітні жінки, все привласнять разом із їхніми слухняними чоловіками, які погодилися, що мати трохи більше площі не завадить, і навіть уважають, ніби самі до такого додумалися, а ще, можливо, краєвид з вікна їх вабить і те, що не доведеться змінювати шкільного округу для своїх ненароджених дітей.

4) Не досить лише зробити новий отвір і прикріпити шпалеру, треба водночас колишній зашпаклювати й зафарбувати точно такою ж фарбою, як і решта стіни, щоб око вагітної не спромоглося помітити, що ця невеличка ділянка замальована зовсім недавно, бо якщо тільки виникне питання, все закрутиться, і тоді він не зможе втримати інформацію, тож треба її замовчати, інакше з юристами, чоловіками вагітних жінок, не матиме жодних шансів, як тільки вони почнуть утручати-

ся в цю справу: мовляв, як, власне, треба стіну просвердлювати й чи не є стіни багатьох навколишніх будинків такого віку менш пористими? Юристам не слід давати жодних підстав для втручання, бо тоді ціна будинку впаде на тисячі або сотню тисяч, якщо він заведеться з поганючими сутяжниками. Але Фонк не планує продавати будинок, він тут живе й житиме далі; однак життєві обставини змінюються, він сам усяке пережив, і для цього не треба нічого особливого, вважає він, а досить невеликої зміни економічного становища, здоров'я, постійного коливання настрою, переміни сімейного стану, причетності до антикультури у фінансових операціях, судової справи — одним словом, багато чого, що може настати швидко, іноді навіть страшно швидко.

5) Я маю поводитися бездоганно, думає Фонк. Думав так більш-менш постійно впродовж останніх кількох років. Я мушу дистанціюватися від темних оборудок, думає він, ніколи не мати з ними справи, більше ніколи, й хоча, очевидно, не за його ініціативою Товариство аматорів спортивної ходьби й фізичних вправ припустилося фінансових махінацій, його підхопила із собою, немов прибій, хвиля скандалу. Він розумів, що збоку така ситуація навряд чи мала привабливий вигляд, а з погляду необізнаної пересічної людини, навіть прихильно налаштованої, нікуди не годилася. Упродовж років Фонк посідав високе становище в організації, в якій мало місце шахрайство як прояв антикультури, й він, звичайно, як вважали люди, мав би знати про фальсифікацію кількості членів товариства, чути за ці роки передусім про пакети з хлібом, печеним удома, чорничним варенням або різними ґатунками риби для пригощання на ланчах, раз по раз бачити ухильні погляди своїх колег, які, щоправда, траплялися на всіх робочих місцях. Люди мають свої клопоти: хвороби,

оформлення спадщини, розлучення — усе це можливе, тож хіба він міг знати, що й до чого? Він уважав, що його залучили до організації як ентузіаста, яким він справді був, поряд з іншими, фінансові питання його ніколи не цікавили, йому тільки хотілося розвивати спорт, прилучити людей до спортивної ходьби, бо що може бути кращим за піші походи й змагання? А того, що зчиниться така буча, він ніколи не сподівався, справді ніколи; звичайно, невеличкі махінації трапляються в наш час навіть в найідеальніших організаціях, але цього разу президент Конфедерації спорту Норвегії підвів голос, пролунали погрози, інсинуації, організація, немов дитина, потрапила під адміністративний контроль і врешті-решт була розпущена. Погані наслідки цього скандалу відчуються й досі. Однак прокляту шпалеру треба поставити на місце, а колишній отвір у стіні треба зафарбувати до приходу вагітних жінок.

б) Поки Фонк роздумував про се, про те, у двір вкотився блискучий чорний автомобіль німецького виробництва з тонованими віконцями й зупинився, не вимкнувши мотора. Автомобіль мав офіційний вигляд, і Фонк інстинктивно відреагував на нього як на щось негативне — не хотів мати справи ні з владою, ні, особливо, з її урядовцями. Через кілька секунд з правих задніх дверцят вийшла жінка років сорока, а разом з тим почувся глухий ритмічний попереджувальний сигнал — бім-бім-бім, — не залишаючи сумніву в тому, що дверцята відчинені. Зачинивши їх, жінка озирнулася навколо, немов аби переконатися, що ніхто, крім Фонка, за нею не стежить; насправді було їх тільки двоє, жінка й Фонк, що ж до сусідів, то вони не могли їх бачити. В'їзд у двір хтось облаштував так, що прибулий автомобіль не було видно ні з вулиці, ні з навколишніх будинків — хтозна, може, хтось мав що прихо-

вувати, але про це навряд чи вдасться дізнатися через багато років, доведеться просто визнати, що ці відомості втрачено, й сприймати все як одну з багатьох таємниць життя.

7) Коли жінка йшла назустріч Фонку, її рухи були точними, впевненими, як у чоловіків, наділених владою, або як у балерини, але ж вона не балерина, подумав Фонк, у брючному костюмі, з невеликим шарфом, в окулярах, з накладним волоссям, вона ніяка не балерина; жінка киває головою до Фонка, і йому здається, що вона легко вдягнена, мабуть, мерзне, бідолаха. Поки жінка наближається до нього, Фонк встигає подумати, що це може стати новим розділом принизливої справи про його роль у Товаристві аматорів спортивної ходьби й фізичних вправ, бо інформація про шахрайство дійшла до міністерського рівня, тож ці сірі соціал-демократичні очі заморозять його так, що він опиниться на останньому колі життя. Жінка називає своє ім'я, але знервований Фонк його не запам'ятав. Мова піде про оренду кімнати, каже жінка.

Оренду кімнати? — питає здивований Фонк. Ну, якщо йдеться про оренду кімнати, то, значить, не буде приниження, принаймні примусового. А може, вона почала з другого кінця, як досвідчений кат, тож треба покласти коробку з анкерними болтами на сніг, щоб тремтінням рук не видати свого хвилювання.

Оренду кімнати? — повторює Фонк, розуміючи, що він уже кинув підозру на себе своїм беззмістовним повторенням. Звичайно, я маю кімнати, каже він, але зараз вони зайняті, а крім того, я не подавав оголошення про здачу їх в оренду.

Нам це відомо, каже жінка.

Звичайно.

Нам потрібна одна кімната для нашого співробітника й одна для двох його, так би мовити, друзів.

Я розумію, але кімнати зайняті.

То, може, ви їх звільните?

Що ви маєте на увазі?

Як уже було сказано, я представляю державу, й держава може заплатити. Ви знаєте, скільки грошей вона має?

Фонк дивиться на гостю, на її брючний костюм і думає: що це таке, що ж це може бути? — Тільки б не фінансова махінація, будь ласка, цього йому не треба.

8) Вони сидять у вітальні Фонка. Він пригостив жінку чаєм та імбирним пряником, що залишилися в буфеті від Різдва; вона взяла пряника, а Фонк поставив тиху фортепіанну музику; здається, подібне траплялося з ним рідко, але тепер він поведився саме так, коли жінка сиділа на краю стільця, повернувши стулені ноги праворуч, як принцеса. Вона запропонувала Фонку, щоб той попросив теперішніх пожитців виїхати з квартири за надзвичайно великі гроші, сказала також, що кімнати доведеться переобладнати, звичайно, зі згоди Фонка і за їхній рахунок, що вони використовуватимуться тільки в суботу й неділю, що квартирантам потрібен доступ до гаража, так само лише в суботу й неділю, тож потрібно прокласти внутрішній перехід між гаражем і кімнатами. Можливо, такий перехід уже прокладено чи його немає на плані, затвердженому Планово-будівельним агентством? Якщо немає, то ми, каже жінка, зробимо перехід, який обійдеться зовсім недорого, проб'ємо стіну, поставимо двері, правда? — Вона всміхається, бо, мовляв, це ж така проста справа. Орендна плата буде неймовірно високою.

Так-так, каже жінка, саме цього нам треба. Ми приїдемо, вселимося у ваш будинок на суботу й неділю, а ви постараетесь нам допомогти, правду кажучи, повністю розраховуємо на вашу обережність, заплатимо за вашу стриманість, ро-

зуміння і співпрацю, від яких залежимо, крім того, ми хотіли б, щоб наша угода залишилася усною, а не письмовою. Ми винаймаємо кімнати на такий час, який нам підходить, і якщо вони стануть нам непотрібними, ви отримаєте орендну плату за один рік готівкою на руки або переказом через банк, звичайним способом, це ви самі визначите. Сподіваюсь, ви знаєте, який податок сплачується з доходу від здачі в оренду кімнат у власному домі, якщо орендна плата за площу, яку займає сам господар, перевищує плату за площу, здану в оренду?

Фонк ціпеніє: невже це перевірка? — думає він, невже з'явилися нові правила, коли ліквідували Товариство аматорів спортивної ходьби й фізичних вправ, невже внесено зміни в законодавство, поки він перебував у скрутному становищі? Що відповісти, він не знає.

Я думав, що не сплачується, каже він нарешті, відчуваючи, як калатає його серце.

Жінка розпливається в усміху.

Правильно, каже вона з радістю. Жодного податку. Це означає, що всі гроші опиняються у вашій кишені і ви зможете купити собі, що вам заманеться, тільки не секс, це заборонено, жінка знову всміхається, але ж є багато чого іншого.

Вона простягає руку, щоб завершити укладання угоди.

Я дуже рада, що все пройшло як слід, каже вона, взуваючи в передпокої туфлі, — ми давно тримаємо на оці ваш будинок на випадок, якщо й далі так триватиме, бо є ознаки, що зараз він зовсім сам не свій.

Хто?

Ваш новий пожилець.

Фонк чекає, що вона ще щось скаже про того, що зовсім сам не свій, але даремно.

Будинок прекрасно розміщений, каже вона натомість, ви бачите все місто.

Авжеж.